

Til Kunnskapsdepartementet

30.04.2015

Innspill til Stortingsmelding om livslang læring og utenforskap

Fleksibel utdanning Norge (FuN) takker for muligheten til å komme med innspill til den kommende melding til Stortinget om livslang læring og utenforskap. FuN representerer både private og offentlige nettskoler, universiteter og høyskoler; i alt 40 institusjoner som på ulike vis ivaretar ungdoms og voksnes læring, og som vil ha mye å bidra med i det videre arbeidet med en helhetlig politikk på dette området.

Vi regner med at «helhetlig» i dette tilfellet ikke betyr «standardisert», men tvert i mot betyr å legge til rette for et mangfold av utdanningstilbud tilpasset mangfoldet av årsaker til utenforskapet. Vi tror også det er nødvendig å påpeke at en helhetlig politikk for voksne som har falt utenfor arbeidslivet, eller står i fare for å falle utenfor, må favne bredere enn arbeidstakere med lav formell kompetanse. Vi vet at behovet for å kunne utvikle ny kunnskap og nye ferdigheter gjennom livsløpet øker, både på nasjonalt og på individuelt nivå. Vi viser til OECDs «Skills Strategy Action Report»¹ fra i fjor, der det ble slått fast at Norge mangler en nasjonal strategi for livslang læring, og der det å styrke opplæringen for voksne med lav kompetanse var ett av tre prioriterte områder. De andre to var «Improving the effectiveness of Norway's skills system» og «Tackling skills imbalances», og rapporten understreket at disse tre områdene henger nøye sammen. Vi forholder oss til dette i våre innspill. Vi vil også fokusere på fleksibilitet i utdanning og opplæring i forslag og eksempler fra virkeligheten, da det er dette som er vårt område.

Mange tenker på nettundervisning som et fleksibelt alternativ når utdanning skal kombineres med jobb og familie, eller når studenten og studiestedet er adskilt av geografiske hindringer. Dette er selvfølgelig riktig, men i mange tilfeller kan det også være pedagogiske fordeler med å flytte undervisningen fra klasserommet og over på nett med en dyktig nettlærer til å veilede og støtte, selv om det ikke er noen praktiske hindre for at studenten kunne fulgt et stedbasert opplegg. I Norge har vi ikke tradisjon for å tilby akademiske alternativer utenfor klasserommet for ungdom som ikke greier å fullføre skolegangen på vanlig vis, men vi kan vise til et vellykket eksempel fra Finland: Otavan Opisto² tilbyr nettundervisning til blant annet unge voksne som ikke har fullført videregående og av ulike grunner har vanskelig for å følge

¹ http://skills.oecd.org/developskills/documents/OECD_Skills_Strategy_Action_Report_Norway.pdf

² <http://www.otavanopisto.fi/>

klasseromsundervisning ved sin lokale skole. Det kan skyldes alt fra sosial angst, mobbing og negative læringsopplevelser til fysisk sykdom, problemer med å tilpasse seg undervisningstidene og behov for veldig tett individuell oppfølging. På Otavan får alle de tilpasningene de trenger for å lykkes, enten det er å ha sitt eget tidsskjema, få tett og hyppig oppfølging fra veileder eller å sette sammen fag og emner på nye måter. Studentene på Otavan er både ungdom som normalt ville gått på skole, og voksne som mangler vitnemål eller har foreldet kompetanse.

Bedrifter ønsker nettbaserte løsninger

Etter som mange voksne med lav formell kompetanse tross alt er i arbeid, finner vi det naturlig å vise til NHOs kompetansebarometer for 2015³. Der kommer det også fram at så mange som 70 prosent av de bedriftene som rapporterte behov for kompetanseheving samtidig svarte at mulighet for nettbasert utdanning vil gjøre det mer sannsynlig å tilby formell kompetanseheving. I notatet står det:

Generelt ser det ut til at bedriftene er mest villige til å tilby kompetanseheving som skjer innenfor bedriften og som ikke innebærer lengre fravær. Det er på mange måter naturlig og i tråd med tidligere studier som har vist at mangel på tid og problemer med å avse medarbeidere er det største hinderet for at bedrifter skal tilby etter- og videreutdanning (Solberg et al 2013). Således er det interessant at så mange bedrifter mener at nettbaserte tilbud øker muligheten for å tilby opplæring

Dette er interessant informasjon. FuN har i mange år samarbeidet nært med Vox, som forvalter BKA-arbeidet i Norge. Nå har det første samarbeidet mellom en nettskole og leverandør av BKA kommet i gang, og det nettbaserte opplegget med blant annet små leksjonspakker levert via smarttelefoner skal forsterke det stedlige. Vi ser det som sannsynlig at de nettbaserte innslagene i denne typen opplæring vil øke, og ser det som viktig at organisasjoner som Vox og FuN er med og bidrar til kvalitet.

«Fleksibel» i lærings- og undervisningssammenheng betyr ikke bare ubundet av tid og sted. Også metoder og faginnhold kan, og bør, være fleksible. Nettopp i samarbeid med arbeidslivet ser vi at behov for ny kompetanse raskt kan møtes med utforming av nye kurs/nye moduler. Dette har arbeidslivskurs og fagskolestudier tradisjon for. Siden formell kompetanse er en viktig faktor for å få delta fullt ut i arbeidslivet, er det viktig å hjelpe de som allerede innehar udokumentert, men høyst reell, kompetanse til å få denne formalisert. To grupper utmerker seg. Den ene er arbeidstakere med tertiær utdanning fra andre land. Spesielt er det vanskelig med yrkesrettede utdanninger der det finnes lokale/nasjonale særforhold å ta hensyn til, slik at det ikke bare er et spørsmål om å vurdere og godkjenne eksisterende utdanning, men også å definere og tilby nødvendige tilleggsmoduler. Den andre gruppen har kompetanse gjennom

³ <https://www.nho.no/siteassets/nhos-filer-og-bilder/filer-og-dokumenter/kompetanse-og-utdanning/kompetansebarometer/nifuarbeidsnotat-2015-5-siste.pdf>

arbeidsliv og ikke-poenggivende kurs, og trenger et realkompetansevurderings-system som fungerer i praksis. Det Vox-initierte prosjektet «Fagbrev på jobb»⁴ har vist at fleksible realkompetansevurderingsformer gir god uttelling på sluttresultatet, og i rapporten finnes det konkrete forslag til modeller som allerede er prøvd ut i prosjektet.

Vi konkluderer altså med at fleksibel opplæring og undervisning kan være et meget godt alternativ både for grupper som av praktiske grunner trenger frihet i forhold til tid og sted, og grupper som har mer sammensatte årsaker til at de ikke greier å skaffe seg nødvendig kompetanse. Kunnskapen om hvordan drive god undervisning på nett finnes i Norge allerede.

Arbeidsledige og permitterte

Premisset for denne meldingen til Stortinget er jo at det er en stor gruppe mennesker som faller mellom to stoler, og i praksis betyr det ofte inn og ut av arbeidslivet enten de nå har midlertidige engasjementer eller blir sesongpermittert. En kan tenke seg at arbeidsledige/permitterte kunne bruke ledig tid til å studere siden det finnes så mange fleksible tilbydere på flere nivåer, men dette er ikke alltid en tilgjengelig løsning. Hovedregel for voksne i en studiesituasjon er at man enten finansierer seg selv ved inntektsgivende arbeid, eller får lån og/eller stipend fra Lånekassen. For å motta tjenestene fra Lånekassen stilles det bestemte krav til studieprogresjon, definert ved faste start- og sluttdatoer for studiet. Det betyr at med dagens regler er ikke Lånekassen et alternativ for alle fleksible studenter. Alternativ to er å finansiere seg selv med inntektsgivende arbeid, men om man mister arbeidet, og derfor må søke dagpenger fra NAV, kan man pålegges å avslutte studiet. NAV har i utgangspunktet mange unntaksregler for å sikre at brukere i en utdanningssituasjon skal kunne fortsette utdanningen selv om de går på dagpenger⁵, men det er fortsatt en del som faller utenfor unntakene. Spesielt hardt rammer dette der studenten selv betaler skolepenger, og det gjelder en stor gruppe. Typiske eksempler på brukere som faller utenfor unntaksordningene er sesongarbeidere som er i flerårig utdanningsløp, og studenter som har obligatorisk praksis. Når det nå skal utarbeides en helhetlig politikk på tvers av departementene vil det være en glimrende mulighet til å se på hvordan støtteordningene kan ha fleksibilitet som utgangspunkt og innstramminger som unntak, slik at det blir et insentiv for folk å oppgradere sin kompetanse – ikke slik at de som prøver, men støter på hindringer, straffes ekstra hardt økonomisk.

På bakgrunn av overstående fremmer vi følgende forslag til det videre arbeidet med melding til Stortinget om livslang læring og utenforskap:

⁴ http://www.vox.no/contentassets/96cf515e133743ba9a1b42092c2ef5ab/fagbrev_pa_jobb.pdf

⁵

<https://www.nav.no/no/Person/Arbeid/Dagpenger+ved+arbeidshet+og+permittering/Relatert+informasjon/Dagpenger+og+utdanning.345930.cms>

- 1) At helhetlig politikk betyr et mangfold av utdanningsmuligheter.
- 2) At man differensierer mellom praktiske og pedagogiske grunner for å benytte nettbasert utdanning.
- 3) At kravene til studieprogresjon og fast oppstartdato for å få rett til lån og stipend fra Lånekassen gjennomgås med tanke på oppmykning.
- 4) At unntakene fra regel om bortfall av støtte fra NAV i en utdannings situasjon utvides ytterligere, slik at påbegynt utdanning kan fullføres selv om ansettelsessituasjonen endres.
- 5) At det opprettes fleksible og tilgjengelige utdanningstilbud til ungdom som er i ferd med å falle ut av grunnskole/videregående. For å komme raskt i gang kan man bevilge midler til pilotprosjekter ved eksisterende nettskoler/andre skoler.
- 6) At man utforsker flere muligheter for vurdering av realkompetanse for opptak til utdanningsprogram på både sekundære og tertiære nivåer.
- 7) At man bevilger midler til utvikling av nye alternativer for veier til fagbrev, vitnemål eller andre gangbare kompetansebevis for voksne i de fleste livssituasjoner, gjerne organisert som piloter med krav om bærekraftighet. Vox er en naturlig forvalter av disse midlene.
- 8) At utvalget ikke avgrenser sin oppmerksomhet til voksne som er falt ut av, eller er på vei til å falle ut av, skolegang og arbeidsliv, men ser på livsløpslæring i sin helhet.

Fleksibel utdanning Norge ser med forventning fram til den kommende melding til Stortinget, og stiller oss til disposisjon for ytterligere innspill.

Med vennlig hilsen

Kari Olstad
Rådgiver